

60/2008 ΕΦ ΙΩΑΝ

Εφετείο Ιωαννίνων Αριθμ. 60/2008

Προεδρεύων: Γ. Σπηλιωτόπουλος, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγητής: Ι. Παπαϊωαννίδη,
Εφέτης Δικηγόροι: Θ. Αναγνώστου - Α. Οικονόμου

..... III. Κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2121/1993 οι πνευματικοί δημιουργοί, με τη δημιουργία του έργου, αποκτούν πάνω σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα). Αντικείμενο προστασίας, δηλαδή κατά τις περί πνευματικής ιδιοκτησίας διατάξεις του νέου, ως άνω, νόμου περί συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων (παλαιότερα Ν. 2387/1920, όπως έχει τροποποιηθεί από το Ν. 4301/1929), είναι το πνευματικό δημιούργημα ως έργο. Με το άρθρο 2 παρ. 1 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι, ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, ιδίως τα γραπτά ή προφορικά κείμενα, οι μουσικές συνθέσεις, με κείμενο ή χωρίς, τα θεατρικά έργα, με μουσική ή χωρίς, οι χορογραφίες και οι παντομίμες, τα οπτικοακουστικά έργα, τα έργα των εικαστικών τεχνών, στα οποία περιλαμβάνονται τα σχέδια, τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, τα χαρακτηριστικά έργα και οι λιθογραφίες, τα αρχιτεκτονικά έργα, οι φωτογραφίες, τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών, οι εικονογραφήσεις, οι χάρτες, τα τρισδιάστατα έργα που αναφέρονται στη γεωγραφία, την τοπογραφία, την αρχιτεκτονική ή την επιστήμη. Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι το έργο, ως πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή προσιτή στις αισθήσεις, προστατεύεται από τις εν λόγω και λοιπές διατάξεις του νόμου αυτού, εφ' όσον ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της γενικής ρήτηρας (άρθρο 2 παρ. 1), δηλαδή, εφ' όσον είναι πρωτότυπο. Η "πρωτοτυπία", η έννοια της οποίας δεν προσδιορίζεται γενικά από το νόμο, είναι κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η κρίση ότι, κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός, κατά λογική πιθανολόγηση, δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο ή ότι παρουσιάζει μια ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο "δημιουργικού ύφους", κάποια απόσταση, δηλαδή από τα ήδη γνωστά ή αυτονόητα (ΑΠ 125/2005, ΑΠ 20/2005 αδημ.). Ο Ν. 2121/1993, καθορίζει ενδεικτικά το περιεχόμενο του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 του ως άνω νόμου, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 81 του Ν. 3057/2002, το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στους δημιουργούς ιδίως την εξουσία να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν: α) την εγγραφή και την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή των έργων τους με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει, β) τη μετάφραση των έργων τους, γ) τη διασκευή την προσαρμογή ή άλλες μετατροπές των έργων τους, δ) όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα (αντίγραφα) των έργων τους, τη διανομή τους στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή, μέσω πώλησης ή με άλλους τρόπους, ε) την εκμίσθωση και τον δημόσιο δανεισμό, όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα των έργων τους, στ) τη δημόσια εκτέλεση των έργων τους, ζ) τη μετάδοση ή αναμετάδοση των έργων τους στο κοινό, με τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, με ηλεκτρομαγνητικά κύματα ή με καλώδια, ή με άλλους υλικούς αγωγούς ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, παραλλήλως προς την επιφάνεια της γης ή μέσω δορυφόρων, η) την παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση στα έργα αυτά, όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος, θ)

την εισαγωγή αντιτύπων των έργων τους που παρήχθησαν στο εξωτερικό χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού, ή εφόσον πρόκειται για εισαγωγή από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αν το δικαίωμα της εισαγωγής αντιτύπων στην Ελλάδα είχε συμβατικά διατηρηθεί από τον δημιουργό. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 4 του ίδιου νόμου, το ηθικό δικαίωμα, δίνει στο δημιουργό ιδίως τις εξουσίες: α) της απόφασης για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο, κατά τους οποίους το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό (δημοσίευση), β) της αναγνώρισης της πατρότητας του πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να απαιτεί, στο μέτρο του δυνατού, τη μνεία του ονόματος του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του έργου του, ή αντίθετα να κρατάει την ανωνυμία ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο, γ) της απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής, ή άλλης τροποποίησης του έργου του, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού, οφειλομένης στις συνθήκες παρουσίασης του έργου στο κοινό, δ) της προσπέλασης στο έργο του, έστω και αν το περιουσιακό δικαίωμα στο έργο ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον, οπότε η προσπέλαση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που προκαλεί τη μικρότερη δυνατή ενόχληση στον δικαιούχο, ε) προκειμένου περί έργων λόγου ή επιστήμης, της υπαναχώρησης από συμβάσεις μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος ή εκμετάλλευσής του, ή αδείας εκμετάλλευσής του, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία της προσωπικότητας του εξαιτίας μεταβολής στις πεποιθήσεις του ή στις περιστάσεις και με καταβολή αποζημίωσης στον αντισυμβαλλόμενο για τη θετική του ζημία.

Από την παραπάνω διάταξη προκύπτει σαφώς ότι ένα από τα επιμέρους δικαιώματα ηθικής φύσεως του πνευματικού δημιουργού, είναι το δικαίωμα σεβασμού της ακεραιότητας του έργου, το οποίο συνίσταται στην εξουσία του δημιουργού να απαγορεύει οποιαδήποτε αλλοίωση ή τροποποίηση ή άλλη προσβολή στο ίδιο το έργο, εξουσία η οποία πηγάζει από το έργο ως αποτέλεσμα της δημιουργικής πράξης, στο οποίο περιέχονται η ατομικότητα, οι σκέψεις και ιδίως η εργασία, η φήμη, η αξιοπρέπεια του δημιουργού. Ειδικότερα, παραμόρφωση ή τροποποίηση συνιστούν πραγματικές άμεσες επενέργειες "μεταβολής" πάνω σε τελειωμένο έργο και δεν ενδιαφέρει αν με τη μεταβολή επέρχεται βελτίωση ή χειροτέρευση του έργου (βλ. Λ. Κοτσιρή: Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας έκδ. Γ` σελ. 113-115). Όταν πρόκειται για έργα μοναδικής ενσωμάτωσης, όπως είναι τα έργα εικαστικών τεχνών (πίνακες, γλυπτά κ.α.) το δικαίωμα του δημιουργού να μην μεταβάλλεται το έργο του, υπερισχύει του δικαιώματος που έχει ο κύριος του ενσώματου φορέα. Εξαιρέση συντρέχει όταν, σε εργασίες αποκατάστασης των έργων, είναι απόλυτα αναγκαίες τέτοιες επενέργειες (βλ. Λ. Κοτσιρή, ό.π., σ. 116-117). Περαιτέρω, το άρθρο 17 του ίδιου νόμου ορίζει ότι η μεταβίβαση της κυριότητας του υλικού φορέα, όπου έχει ενσωματωθεί το έργο, σε πρωτότυπο ή αντίγραφο, δεν επιφέρει μεταβίβαση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν παρέχει στον νέο κτήτορα εξουσία εκμετάλλευσής του έργου, εκτός αν εγγράφως έχει συμφωνηθεί το αντίθετο ήδη με τον αρχικό δικαιούχο του περιουσιακού δικαιώματος.

Τέλος, κατά το άρθρο 65 παρ. 2 του ίδιου νόμου, όποιος υπαίτιως προσέβαλε την πνευματική ιδιοκτησία ή τα συγγενικά δικαιώματα άλλου υποχρεούται σε αποζημίωση και ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, η δε αποζημίωση δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το διπλάσιο της αμοιβής που συνήθως ή κατά νόμο καταβάλλεται για το είδος της εκμετάλλευσής που έκανε χωρίς την άδεια ο υπόχρεος

Από την εκτίμηση αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Το έτος 1970 η τότε Κοινότητα και ήδη του Δήμου απηύθυνε πρόσκληση ενδιαφέροντος για την δημιουργία γλυπτών μνημείου, που θα ετοποθετείτο στην πλατεία της Κοινότητας, προς τιμήν των 75 πατριωτών της Κοινότητας που εκτελέστηκαν από τα Γερμανικά στρατεύματα κατοχής στις 3-10-1944. Τότε εξεδήλωσε ενδιαφέρον για την κατασκευή του μνημείου και ο ενάγων, ο οποίος είναι γλύπτης, έλκει δε την καταγωγή του από την Ήπειρο.

Ανατέθηκε σ' αυτόν η δημιουργία του μνημείου, έναντι αμοιβής, το οποίο και κατασκεύασε αυτός και με τη φροντίδα και εποπτεία του τοποθετήθηκε στην πλατεία της Κοινότητας. Το μνημείο αυτό, αποτελούνταν από μια μαρμάρινη επιτύμβια στήλη, διαστάσεων 3 X 0,40 X 0,30 μέτρα, τοποθετημένη επάνω σε μαρμάρινο παραλληλεπίπεδο υπόβαθρο διαστάσεων 0,60 X 0,50 X 0,40 μέτρων και όλο το ανωτέρω σύνολο, επάνω σε μαρμάρινο υπόβαθρο, διαστάσεων 1 X 0,80 X 0,20 μέτρων.

Ολόκληρο το έργο, είχε κατασκευασθεί από μασίφ μονόλιθο μάρμαρο "Κοκκιναρά" Πεντέλης, ένα από τα καλύτερης ποιότητας μάρμαρα της χώρας. Η κορυφή της στήλης ήταν κομμένη με ιδιαίτερο τρόπο και δη με κομπρεσέρ, ώστε να δημιουργούνται αυλακώσεις, που κατά τον δημιουργό συμβόλιζαν οι αυλακώσεις αυτές ριπή πολυβόλου, κάτω από τις αυλακώσεις αυτές σκαλίστηκε ο αρχαίος ρόδακας, ώστε να συμβολίζεται η συνέχεια της ζωής, ακολουθούσαν τα ονόματα των πεσόντων σκαλισμένα επί της στήλης και στο τέλος υπήρχε ανάγλυφη η υπογραφή του δημιουργού. Τα ανωτέρω στοιχεία που έφερε ο ενσώματος φορέας του έργου και η ανάδειξη δι' αυτών των στοιχείων των προαναφερομένων συμβολισμών, καθώς και οι αναλογίες του, καθιστούν το έργο αυτό πρωτότυπο και μοναδικό δημιούργημα τέχνης, καθόσον προσδίδει ατομική ιδιομορφία και ύφος του καλλιτέχνη, με συνακόλουθο την πνευματική ιδιοκτησία αυτού επί του έργου. Συνεπώς, οι συναφείς, περί του αντιθέτου, πρώτος και δεύτερος λόγοι εφέσεως κρίνονται αβάσιμοι και απορριπτέοι. Το έτος 2002, πληροφορήθηκε ο δημιουργός του έργου αυτού, ήτοι ο εφεσίβλητος-αντεκκαλών, ότι ο Δήμος, στον οποίο έχει ενταχθεί η πρώην Κοινότητα κατ' εφαρμογή του σχεδίου "Καποδίστριας", προκήρυξε Πανελλήνιο-Καλλιτεχνικό διαγωνισμό, για την δημιουργία νέου μνημείου πεσόντων στο, οπότε και επικοινωνήσε με υπάλληλο του Δήμου, προκειμένου να ενημερωθεί ο Δήμαρχος, για το ότι έπρεπε να καταβληθεί προσοχή για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας του μνημείου που κατασκεύασε αυτός, όταν θα γινόταν η αποσυναρμολόγηση του και η απομάκρυνση του από το χώρο που ήταν τοποθετημένο από το έτος 1970. Το Πάσχα 2003, ο ίδιος ο εφεσίβλητος-αντεκκαλών, επισκέφθηκε τα γραφεία του Δήμου και διατύπωσε σε υπάλληλο του Δήμου, γιατί δεν άνευρε τον ίδιο τον Δήμαρχο, την πρόθεση του, να προβεί ο ίδιος στην αποσυναρμολόγηση και μεταφορά του μνημείου, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον μάρτυρα αποδείξεως, ο οποίος είναι γλύπτης και μέλος του Σώματος Κριτών του Επιμελητηρίου Εικαστικών τεχνών και στον οποίο είχε ανατεθεί η αξιολόγηση των έργων του προαναφερθέντος διαγωνισμού του Δήμου

Και ενώ ανέμενε να τον καλέσουν να επιμεληθεί της απομακρύνσεως του έργου του από το χώρο τοποθέτησης του, τον Αύγουστο 2003, κατά την επίσκεψη του στο χώρο, όπου ήταν τοποθετημένο το έργο του, διαπίστωσε ότι το έργο του είχε θρυμματιστεί και καταστραφεί ολοσχερώς. Η αποσυναρμολόγηση και απομάκρυνση του έργου από το χώρο που ήταν τοποθετημένο, έγινε από υπαλλήλους του Δήμου, που δεν είχαν καμιά γνώση για τον τρόπο που θα έπρεπε να γίνει αυτό, ούτε υπήρχε πρόσωπο με γνώσεις και εμπειρία για την εκτέλεση της λεπτής αυτής εργασίας, που θα καθοδηγούσε και θα επέβλεπε τους υπαλλήλους αυτούς, αλλά ούτε διατέθηκαν μέσα και ειδικά μηχανήματα στους υπαλλήλους για την εκτέλεση της εργασίας αυτής. Αποτέλεσμα αυτών ήταν ο θρυμματισμός του μνημείου σε πολλά κομμάτια, και ρίψη αυτών σε κάποιο υπαίθριο μέρος του χωριού ως να ήταν άχρηστα αντικείμενα.

Τούτο καταδεικνύει απαξίωση και έλλειψη σεβασμού τόσο στο έργο, όσο και στον δημιουργό του. Η τοιαύτη συμπεριφορά των ιθυνόντων του Δήμου, εδραιώνει την πεποίθηση ότι αυτοί ουδόλως εξετίμησαν την ατομικότητα και μοναδικότητα του έργου, καθώς επίσης και την προσωπικότητα του δημιουργού του, ενόψει του ότι κανένα μέτρο δεν έλαβαν για τη διάσωση του έργου, παρά τις επισημάνσεις του καλλιτέχνη για το δυσχερές έργο της αποξήλωσης και απομάκρυνσης και της προθυμίας του να επιμεληθεί αυτός των εργασιών αυτών, χωρίς οικονομική επιβάρυνση του Δήμου Π.

Εξ όλων αυτών καταδεικνύεται ότι ο Δήμος, ευθύνεται για την καταστροφή του έργου αυτού,

οι δε αιτιάσεις του ότι επήλθε η καταστροφή λόγω διαβρώσεως του μαρμάρου εκ της επί 32 έτη εκθέσεως του στις δύσκολες καιρικές συνθήκες της περιοχής ή ότι υπήρχε ελάττωμα στην μαρμάρινη στήλη, τυγχάνουν αβάσιμες και απορριπτές. Τόσο η καταστροφή του έργου εξ υπαιτιότητας του Δήμου, όσο και η προαναφερόμενη συμπεριφορά των ιθυνόντων του Δήμου προς το πρόσωπο του δημιουργού του έργου, ο οποίος σημειωτέον είναι καταξιωμένος γλύπτης, καθηγητής γλυπτικής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, δημιουργός μνημείων σε πλείστα μέρη της Ελλάδας μεταξύ των οποίων και το μοναδικό μνημείο πεσόντων πολυτεχνείου, με εκθέσεις έργων του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, προξένησαν στον εφεσίβλητο-αντεκκαλούντα ηθική βλάβη, για την ικανοποίηση της οποίας το προσήκον και ανάλογο χρηματικό ποσό κατά τη Συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, λαμβανομένων υπόψη, ότι ο Δήμος είναι νεοσύστατος Δήμος, με περιορισμένα έσοδα, αλλά και των προαναφερομένων συνθηκών καταστροφής του έργου, των συμβολισμών του, της καλλιτεχνικής του αξίας, της υπαιτιότητας του Δήμου και της προσωπικότητας του καλλιτέχνη, ανέρχεται σε 40.000 ευρώ.

Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, τα αυτά δεχόμενο και το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε το νόμο και εξετίμησε τις αποδείξεις και συνεπώς απορριπτέοι, ως αβάσιμοι, κρίνονται και οι λοιποί λόγοι εφέσεως και μη υπάρχοντος ετέρου λόγου εφέσεως, η κρινόμενη έφεση στο σύνολο της καθώς επίσης, για την ταυτότητα των ιδίων, ως άνω, πραγματικών λόγων και η δι' ιδιαίτερου δικογράφου αντέφεση, καταδικαζομένων άμα του εκκαλούντος και του αντεκκαλούντος, στην δικαστική δαπάνη του αντίστοιχου αντιδίκου του, για τον παρόντα βαθμό δικαιοδοσίας, ως εκ της ήττας του (άρθρα 176, 183 παρ. 1, 191 παρ. 2 ΚΠολΔ), όπως στο διατακτικό